

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
AJALOO JA ARHEOLOOGIA INSTITUUT
ÜLDAJALOO OSAKOND

Norman Ploom

**ANTIOOKIA PIIRAMINE 1097-1098: KUIDAS SÄILITATI
PIIRAVATE VÄGEDE VÕITLUSVÕIME VÄLILAHINGU
TINGIMUSTES ESIMESES RISTISÕJAS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: prof Anti Selart

Tartu 2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1 MILITAARLOGISTIKA TEOORIA KESKAJAL	7
1.1 Transport, toit ja majutus	9
1.2 Meditsiin	11
2 ANTIOOKIA PIIRAMINE.....	15
2.1 Antiookia piiramine logistilisest vaatepunktist.....	15
2.2 Varustamine toidu ja veega.....	24
2.3 Merelogistika	26
2.4 Luuretegevus.....	29
KOKKUVÕTE	33
KASUTATUD KIRJANDUS	35
SUMMARY	38
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	40

SISSEJUHATUS

Alates 1094. aastast toimusid Seldžukkide impeeriumis sisesõjad, mis lagundasid suurriiki. Bütsantsi keiser Alexios I nägi selles suurepärasest võimalusest oma Anatoolia regioonide tagasivallutamisel. Paraku puudusid Alexiosel vajalikud sõjalised ressursid niivõrd suure sõjalise kampaania teostamiseks. Sellepärast pöördus ta Urbanus II poole, kes oleks pidanud pakkuma sõjalist toetust palgasõdurite näol. Urbanus II nägi võimalust oma autoriteedi suurendamiseks ning kutsus Clermont'i kirikukogul üles "suurele ekspeditsioonile vabastama Jeruusalemma moslemite ikkest ning aitama idas elavaid kristlasi."¹ Urbanus kutsus aadlikke üles ühinema sõjakäiguga, mille raames saaksid nad läbi sõdimise ennast lunastada. Kuigi ta rõhutas, et sõjakäigu motivatsiooniks ei tohiks olla materiaalsed huvid, siis ei keelanud ta võimaluse avanedes rikastumast.

Esimene ristisõda toimus aastatel 1096-1099. Antud perioodi jooksul suundus Euroopast Süüriasse ja Palestiinasse hulk palverändureid, vaimulikke, vaesemaid ja rikkamaid inimesi. Eelkõige oli tegemist siiski väga mastaapse sõjalise kampaaniaga. Nii suurt arvu nagu on kroonikud maininud, umbes 60 000 inimest², polnud tõenäoliselt mobiliseeritud Rooma impeeriumi aegadest saadik. Ristisõja taktikaline faas algas 1097. aastal Nikaia piiramisega. Järgmiseks võideldi türklastega Dorylaeumi lahingus. Kolmandana, 1098. aastal, vallutati Antiookia ning sõjakäigu kulminatsioonina, 1099. aastal Jeruusalemm. Suurimaks ja raskeimaks operatsiooniks oli kindlasti Antiookia piiramine. Selle 9-kuulise ettevõtmise käigus pidid ristisõdijad trotsima kuuma, külma, nälga, janu, haigusi ja deserteerumisi. Kõige suuremaks probleemiks olid siiski vaenlased, kes rakendasid ristisõdijate suhtes väga paindlikku strateegiat, alates partisanisõjast ja põletatud maa taktikast, kuni traditsiooniliste välilahinguteni mitmekümne tuhande osavõtjaga.

Olenemata asjaolust, et keskaegsetel kristlastest eurooplastel oli rahumeelne ideoloogia, oli antud ajastu küllatki vägivaldne. Sellise maailmakäsitluse teeneks olid paljuski tollased kirikuisad, kes tõlgendasid piiblit vastavalt "kreeka-rooma maailma vajadustele".³ Sõjaline autoriteet, mille kehastuseks olid rüütlid ja feodaalid, oli vaimuliku võimuga vastuolus.

¹ Medieval Sourcebook: Urban II (1088-1099): Speech at Council of Clermont, 1095, Five versions of the Speech Allikas: <http://legacy.fordham.edu/halsall/source/urban2-5vers.asp#Fulcher> (19.05.2016).

² C. Tyerman. Jumala Sõda. Ristisõdade uus ajalugu, 2010.

³ *Ibid.*

Heaks näiteks oli paavsti ja Saksa keisri vahelised tülid. Paavst soovis suuremat kontrolli/autoriteeti, aga puudus selle tagamiseks sõjaline jõud. Urbanus II ajal toimuvad sündmused idas pakkusid lahendust kahe leeri ühildamiseks ning paavstliku autoriteedi kasvatamiseks.

Ristisõdade esimeseks sündmuseks olnud Rahva ristisõda, mis toimus aastal 1096 aprillist oktoobrini, toimus organiseerimatult ning katoliku kirikuga kooskõlastamata.⁴ Sündmus lõppes traagiliselt – iseloodud armee hävitati türklaste poolt Anatoolia loodeosas.

Professionaalne ristisõdijate armee, mis koosnes neljast väekorpusest, liikus Konstantinoopolisse, et moodustada allianss Bütsantsi keisriga ning vanduma talle truudust. Keiser omaltpoolt lubas tagada sõjalise, merelise ning logistilise toetuse. Vastutasuks pidid ristisõdijad hävitama ettejuhtuvad vaenlase armeed ning vallutama suuremad linnad, loovutades need Bütsantsi ülemvõimule. Esimene suurem võitlus oli Nikaia piiramine, mille käigus loovutati linn Bütsantsile. Järgmine suurem kokkupõrge oli Dorylaieumi lahing.

Kõige suuremaks lahinguks Esimeses ristisõjas oli Antiookia piiramine, mis vältas 9 kuud. Piiramise käigus pidid eurooplased tõrjuma kolme armee rünnakuid ning võitlema mitmetes väiksemates kokkupõrgetes Türki sõjasalkadega. Lisaks kestvale sõjategevusele vaevas ristisõdijaid pidev puudus eluks vajalikest ressurssidest nagu vesi, toit ja loomasööt. Antiookia piiramisega kaasnenud katsumuste käigus tõusis esile Taranto vürst Bohemund I, kellest sai peale linna langemist ka selle valitseja.

Soovist heita valgust antud konflikti eripäradele, pidas töö autor vajalikuks kirjeldada eurooplaste ja türklaste sõjavarustust ning rakendatavaid taktikaid.

Keskaegses Euroopas hakkasid lahinguväljadel domineerima metalli rüütatud elukutselised ratsanikud ehk rüütliid. Kuigi õigetes tingimustes efektiivne, oli rüütli relvastus kallis. 11. sajandil domineeris kaitsevarustuses põlvedeni ulatuv rõngassärk, mida nimetati *hauberkiks* (pr k *hauberc*, ülemsaksa k *halsberc*). *Hauberk*⁵ koosnes kuni 15 000 rõngast, mis olid raudtraadist välja lõigatud. Tavaliselt kanti *hauberki* polsterdatud linasest või nahast vammuse peal. Rauast või terasest kiivrid oli koonilise kuju, sirge ninakaitse ja kolmnurksete

⁴ J. France. Victory in the East: A Military History of the First Crusade, 1997.

⁵ *Ibid*; Hauberk. Allikas: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/hauberk> (24.05.2016).

rippuvate kaitselülidega. Mõõgad olid umbes 80 sentimeetrit pikad ning kasutati eelkõige raierelvana. Need, kes suutsid endale lubada kallist kaitserelevastust, said endale lubada ka hobust. Samuti olid sõjaratsud kallid. Näiteks aastal 1200 maksis Inglismaal sõjahobune 80 šillingi (5000 naela), muul või eesel 10 šillingit (600 naela). Härg maksis 10-13 šilingit (600-800 naela).⁶ Lisaks rüütliväele oli armeedes oluliseks komponendiks ka jalavägi, sest Euroopa maastik ei võimaldanud alati tasandikul sõdida. Jalaväe põhikomponent moodustus talupoegadest vms ühiskonna alamkihist. Jalaväe põhirelvaks oli oda, mõndadel võis olla ka kilp ja kiiver. Paljud vaesemad jalaväelased teenisid ka vibuküttide, amburite või lingutajatena.⁷ Kuigi rüütliväe rünnakut peeti võitmatuks, kehtis sõjapidamises kindel printsiip – tihedas rivistuses ja heal positsioonil odadega relvastatud jalaväge ei rünnatud. Selle asemel üritati vaenlase jalaväe rünnakut ajada sassi laskerelevadega või hõivata teiste jalaväelastega lähivõitlusesse, kus ratsavägi saaks teostada tiibamis- või ümberpiiramismanöövrit.

Ristisõdijate vaenlaseks olid türklased seldžukid. Tegemist oli tugevate vastastega. Baghdadis paiknev suurkalifaat omas professionaalset armeed, millel olid olemas omad eriväeosad ja spetsialistid. Sarnaselt Euroopale olid olemas ka raskeratsaväelased, keda nimetati *kataphraktoideks*.⁸ Kalifaadi armee põhiosa moodustasid Kesk-Aasia päritolu türklastest palgasõdurid. Kuna päritolult oli tegemist rändakarjakasvatajatega, oldi harjutud eluga sadulas. Seega olid türklased väga head ratsanikud, esinedes lahinguväljal kergeratsaväelastena, enamasti ratsavibuküttidena. Nende põhirelvaks oli niinimetatud liitvibu ehk Türgi vibu, mis koosnes mitmest erinevast teineteise peale liimitud kihist: alumine kiht oli puust, millele liimiti peale luust ja kõõlustest kihid, mis muutsid vibu elastsemaks ja tugevamaks. Selline meetoodika andis liitvibule suure tugevuse ja laskekauguse. Selle tõestuseks on Türgi vibuga 1910. aastal saavutatud rekordkaugus 434 meetrit.⁹

Türgi palgasõdurite mõjuvõimu tähtsuse kasvuga hakkasid nad sekkuma kalifaadi poliitikasse. Esimese ristisõja ajaks olid paljud türgi sõdurid astunud islami usku. 1055. aastal Seldžukkide dünastia eestvedamisel vallutasid türklased enamuse lähis-idast, luues enda

⁶ J. France. The revival of Latin Christendom and the Crusades in the East, 2009, pp 84-111.

⁷ *Ibid.*

⁸ R. Cowan. Cataphracts and Siegecraft: Adapting to the Enemy in the Sassanid Wars. Allikas: https://www.academia.edu/6339742/Cataphracts_and_Siegecraft_Adapting_to_the_Enemy_in_the_Sassanid_Wars (15.05.2016).

⁹ M. J. French. Invention and Evolution, 1988.

impeeriumi. Pealinnaks seati Baghdad, kus valitses sultan. Türklaste-seldžukkide tugevus lahinguväljal seisnes endiselt ratsavibuküttides, kes noolerahega ajasid vaenlase read segadusse ning alles siis sekkusid lähivõitlusesse. Türklased kui võõrvõim, asusid kindlustama oma positsiooni, valdavalt araabia päritolu alamate seas. Sellest annavad aimu mitmed kindlustused tolleaegsetes linnades, näiteks Damaskuse ja Aleppo tsitadellid.¹⁰ Türklased oskasid ühtlasi lõigata ka kasu Bütsantsi impeeriumi hädadest, mille parimaks näiteks on bütsantslaste kaotus Mantzikerti lahingus 1071. aastal, pärast mida vallutasid türklased enamuse Anatooliast.

Antud lõputöö eesmärgiks oli uurida, millised sõjalisi ja mittesõjalisi meetmeid kasutades suutis ristisõdijate armee jääda ellu ning olla samaaegselt ka võimeline edukalt sõdima. Kasutatud kirjandus hõlmab endas keskaegsete kroonikute teoseid ning tänapäeva ajaloolaste käsitlusi antud valdkonnast ja mainitud sündmustest.

Antiookia piiramist käsitlevad algallikad on keskaegsete kroonikute teosed ning piiramises vahetult osalenud või osalenutega seotud inimeste kirjavahetus. Kroonikad olid: 1) anonüümse autori poolt kirjutatud “Gesta Francorum et aliorum Hierosolimitanorum”; 2) Peter Tudebode “Historia de Hierosolymitano itinere”; 3) Aguilers’i Raymondi kroonika. Mis puudutab kirjavahetust, siis on kõige kõnekam allikas Blois’i Stepheni kirjavahetus oma abikaasaga, milles antakse piiramise oludest küllatki täpne pilt. Antud töös kasutati kõigi kolme krooniku teoseid, tõlgituna inglise keelde. Uurimiskirjandus Esimese Ristisõja kohta on küllatki arvukas. Paraku aga on konkreetsemalt Antiookia piiramist käsitlevaid teoseid suhteliselt vähe. Eriti puudulik on piiramise tehnilist ja logistilist aspekti käsitlevad uurimused. Töö valmimisel olid kõige olulisemateks autoriteks John France, Bernard S. Bacrach ja Jonathan Riley-Smith. John France on kõige enam lahanud ristisõdade sõjanduslikku aspekti, mis oli antud töö valmimisel kõige olulisem.

¹⁰ vt nt Cowan.

1 MILITAARLOGISTIKA TEOORIA KESKAJAL

Sõjanduslogistika on sõjateadus, mis tegeleb võitlevate vägede säilitamise/võitlusvõime säilitamisega.¹¹ Logistika neli põhikomponenti on varustamine, transport, elukoht ja kõik seda hõlmav ning lahinguteenindus (meditsiiniabi, remont, pioneerindus).¹² Varustamise eesmärkideks on tagada relvajõududele võimalused elamiseks (materjalne baas – toit, vesi, riietus, peavari), liikumiseks (masinad, loomad, kütus, sööt), kommunikeerumiseks (sidepidamine nii väeüksuste endi vahel kui ka liitlastega), võitlemiseks.¹³

Teatmeteose “*The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology*” kohaselt võib pidada logistikat protsessiks, mis tegeleb võitlevate vägede varustamise, säilitamise ja liigutamisega.¹⁴ Keskajal, kui logistilised võimalused olid piiratud, püsisid väliarmeed võitlusvõimelisena 60 päeva ja piiravad kindlused 2-3 kuud.¹⁵ Taoline tendents püsis muutumatuna kuni 18.-19. sajandini.¹⁶ Kuigi võis tunduda, et piirajate elu oli mugavam kui piiratavatel, siis päris nii see ei olnud, sest kaitsval poolel oli üldjuhul võimalik varuda toiduaineid ja eluks vajalikke ressursse, tagamaks pikemaajalist vastupanu ning ühtlasi aitas ümbruskonnast materjalide kokkukogumine ka ründava poole tegevust pärssida, jättes nad näiteks toidust ja loomasöödast ilma.¹⁷

Ründaval poolel oli laialt levinud meetodikaks rüüstamine või *chevauchee*, mis olid väga levinud keskajal – ratsasalgad saadeti maad rüüstama, et hankida kõikvõimalikku moona, tagades sellega oma armeele parema äraolemise ning jättes vaenlased võimalikest ressurssidest ilma.¹⁸

Keskaja armeedele oli iseloomulik elatuda sellest, mida ümbritsev loodus ja keskkond pakkusid – tegeleti koriluse, rekvireerimise, kohalikega kauplemisega, aga ka rüüstamise ja röövimisega.¹⁹ Kui kohalikud varud olid ammendunud või vaenlane oli need hävitanud, rakendades „põletatud maa taktikat“, siis olid üldisteks armee varustamise viisideks

¹¹ M. Creveld. *Supplying war: logistics from Wallenstein to Patton*, 1980.

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.*

¹⁴ L. W. Marvin. *Logistics and transportation*, 2010, pp 513-517.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Creveld, 1980; Marvin, 2010, pp 513-517.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ vt nt M. Creveld. *Supplying war: logistics from Wallenstein to Patton*, 1980; Marvin, 2010, pp 513-517.

¹⁹ *Ibid.*; Tyerman, 2010.

moonavoovid või varustamine veeteede kaudu, laevade ja teiste veesõidukitega. Veeteede kaudu varustamine oli eelisseisundis, sest laevaga sõitmine oli ajaliselt soodsam ning vajas ka vähem jõudu ja ressursi, näiteks ei pidanud toitma koormaloomi ja voooriga kaasa liikuvaid inimesi.²⁰ Põhiline veeteede kaudu varustamine toimus rannikute ääres või jõgesid mööda, sest see oli üldjuhul ohutum, kuna maismaal võisid pikad moonavoovid vaenlase varitsusse sattuda.²¹ Moonavoore ei saanud väga pikaks ajada nii taktikaliste aspektide pärast kui ka sellepärast, et loomad tarvitasid juba mõne päevaga enda kehakaalu jagu toitu.²²

Pikemate sõjakäikude, näiteks Esimese ristisõja tarvis oli vaja varustamise meetmeid kombineerida, seega ka laevatoetuse korral oli tarvilik saata välja niinimetatud furaažid ehk toiduhankimise salgad, kes pidid koguma toitu ja loomasööta.²³ Aja möödudes suurenes toidu vajadus ning furaažisalgad tuli muuta arvukamaks, samuti muutus tegutsemisraadius suuremaks, sest lähiümbruses asuvatelt aladelt amendusid lõpuks ressursid.²⁴ Tekkis olukord, kus armeed ähvardas surnuksnälginine ja kui arvesse võtta ka raskendavad asjaolud nagu äärmuslikud ilmastikuolud, kurnatus ja pidevast vaenutegevusest tingitud stress²⁵, siis olid toidupuudusest tingitud distsipliiniprobleemid igati mõistetavad.

Mis puudutas kaasasveetavaid moonavarusid, siis praktiliselt iga gramm toitu ja/või vett, mis veeti loomade kaasa jaoks, tähendas sõdurite jaoks nii palju võrra vähem ressursse. Näiteks loomad, kes vedasid sööta endaga kaasas, tarbisid selle üldjuhul ära 10 päeva jooksul ning toitu vedav moonavor ammendas oma toiduvarud 25 päeva jooksul.²⁶ Seega tuli liikumiskiiruse ja –efektiivsuse säilitamiseks liikuda kiirelt ja mõelda võimalikud varude täiendamise kohad varakult ette.²⁷

Keskaegse väliarmee puhul võis rakendada printsiipi „võidukas oli see, kes liikus kõige vähem ja kellel oli kõige rohkem aega ning võimalust koondada endale ressursse“, mis seadis piirangud ühtasi ka armee suurusele.²⁸ Kui piiridest polnud võimalik kinni pidada, siis tuli

²⁰ *Ibid.*

²¹ vt nt Marvin, 2010.

²² *Ibid.*

²³ J. Riley-Smith. *The First Crusade and the Idea of Crusading*, 1986.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid*; Peters, E. *The First Crusade: The Chronicle of Fulcher of Chartres and other source materials*, 1998, pp. 196-199.

²⁶ W. D. Engels. *Alexander the Great and the logistics of the Macedonian army*, 1980.

²⁷ *Ibid*; Marvin, 2010, pp 513-517.

²⁸ B. S. Bachrach. *Crusader logistics: from victory at Nicae to resupply at Dorylaion*, 2002, pp 43-63.

väed hajutada, sest mida suurem on vägede asustustihedus antud regioonis, seda rutem ressursid ammenduvad.²⁹

Rasketes, näiteks kõrbelistes tingimustes võib inimene tarbida kuni 8 liitrit vett ööpäevas, loomad vähemalt kaks korda enam, kusjuures veeta suudab inimene elada maksimaalselt 7 päeva, äärmuslikes tingimustes veelgi vähem.³⁰ Kuna vesi on piisavalt raske, polnud otstarbekas seda lisaks baasvarustusele suures koguses kaasas kanda, seega oli antud ajastul sõjapidamine võimalik ainult piirkondades, kus olid mageveeallikad olemas.³¹ Mis puudutab toidunorme, siis on pideva füüsilise koormuse, näiteks rännaku korral inimesele vajalik vähemalt 3000 kilokalorit päevas, aga see on küllaltki dünaamiline.³² Loomadel seevastu hakkab söödapuudus töövõimet koheselt mõjutama, näiteks 50 000 pealise armee puhul, kuhu on arvestatud ka veoloomad, oli keskajal vaja vähemalt 1000 vankrit moonaga, mis oli elementaarne, tagamaks 5 päeva toiduvaru (kui vankrid olid täidetud teraviljaga).³³ Välitingimustes armeedele seadis suure piirangu ka aastaaeg: enne kevadist viljalõikuseaega polnud mõttet sõda pidada ja loomade tiinus oli samuti oluline.³⁴

1.1 Transport, toit ja majutus

Antiikajale sarnaselt oli härg väga populaarne veoloom ka keskajal, kuid erinevalt minevikust tõusis hobune nüüd rohkem au sisse.³⁵ Kuigi härjad olid vastupidavad ja tugevad, liikusid nad aeglaemalt kui hobused (härjarakendid liikusid päevas 15-24 kilomeetrit, hobuste ja muulade poolt veetavad aga kuni 30 kilomeetrit).³⁶ Vankrid, mida härjad vedasid, olid oma olemuselt väga primitiivsed, sest puudusid vedrustus ja rattalaagrid, seega kulumisprotsessid toimusid kiiresti, aeglustades moonavoori liikumiskiirust pidevate lagunemiste ja parandamiste tõttu, mis omakorda suurendas koormahobuste ja muulade rakendamist.³⁷ Lisaks asjaolule, et laguneva tehnika pärast polnud tarvis muretseda, oli hobuste ja muuladega võimalik ka karmil maastikul liikuda, kuid miinuseks võis pidada vähest kandevõimet – loomad suutsid

²⁹ Bachrach, 2002, pp 43-63; Engels, 1980.

³⁰ Engels, 1980.

³¹ *Ibid.*

³² Bachrach, 2002, pp 43-63; Engels, 1980.

³³ *Ibid.*

³⁴ Marvin, 2010, pp 513-517.

³⁵ C. M. Gillmor. *Horses*, 2010, pp 271-274.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

kanda kuni 20% oma kehamassist – seega oli kaasavõetava varustuse hulk piiratud.³⁸ Kuigi on arvatud, et pärast Rooma impeeriumi langust kahanes sõjahobuste suurus oluliselt, sest tolleaegsed hobusekasvandused ja aretusideed hääbusid, omas keskaja rüütlarmeeses kandvat rolli siiski hobune.³⁹

Ladinakeelsete nimede järgi eristatakse keskaja perioodist kolme sõjahobuse liiki, kellest Esimese ristisõja ajaks oli välja aretatud ainult üks: *Dextarius*, eelkõige Hispaania *dextarius*, mida peetakse Andaluusia hobuste eellasteks.⁴⁰ Antud tõugu täkud olla kõige suuremad, tugevamad ja kiiremad, lisaks ka parimad turniiri- ja tõenäoliselt ka lahinguhobused, sest kannatasid hästi kokkupõrke koormust ja omasid head kiirendusvõimet, andes piigiga ratsanikule prima tabamismomendi.⁴¹ Täkkude miinuseks olid suurenenud agressiivsus ja raske kontrollitavus, mis eeldas väga head ratsanikku⁴². Ülejäänud hobusetõud polnud veel konkreetselt välja arendatud, aga tüpaažilt võis eristada väiksemaid ja vastupidavamaid hobuseid pikaajaliste ratsaoperatsioonide teostamiseks ning suuremaid ja toekamaid veohobuseid koormaloomadena.⁴³

Väliarmeed kasutasid antiikajast keskaja lõpuni peamise toiduhankimise vahendina korilust, mis tähendas, et märkimisväärne osa armeest oli hõivatud sellega, et osaleda toiduotsingutel kusjuures võis selliste retkede tegevusraadius küündida kuni 50 kilomeetrini ja seda vahel ainult selleks, et tagada toit järgmiseks 24 tunniks.⁴⁴ Ristisõdades oli eurooplastele taolise meetoodika kitsaskohaks tundmatu ja suhteliselt viljatu maa, mis tingis lisaks kesisele toidusaadusele ka pideva veepuuduse.⁴⁵

Kuigi korralik ööbimiskoht oli kindlasti oluline, siis pole algallikad seda osa armee tegevusest eriti käsitletud. Pole teada, kas laagri rajamine ja laagrirutiin olid piisavalt elemenetaarsed või pigem piisavalt erakordsed. Küll aga ollakse kindlad, et pikemate piiramisoperatsioonide korral kindlustati ennast, rajades süsteemseid telklaagreid koos laagrivalve, vastavate sanitaartingimuste ja muu juurdekuuluvaga.⁴⁶

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ J. France. *Victory in the east: a military history of the First Crusade*, 1996.

⁴² *Ibid.*; Gillmor, 2010, pp 271-274.

⁴³ Gillmor, 2010, pp 271-274.

⁴⁴ Tyerman 2010; Bachrach 2002, pp 43-46.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Marvin, 2010, pp 513-517.

1.2 Meditsiin

Kuigi keskaegsed allikad ei räägi väga palju sõjaväe meditsiinist, siis annavad sellest aimu arheoloogilised leiud – paljudelt sõjameeste skelettidelt on leitud märke kirurgilisest ravist või sekkumisest, näiteks 6-8. sajandi Saksamaalt leitud meeste skelettidelt on 10% olnud külmrelva löögist saadud koljutraumad või – murrud, kusjuures 76% nendest on märke paranemisest.⁴⁷ Kõigest 12% puhul on märke veremürgitusest, 10% traumadega kolpadest kannavad märke ka kirurgilisest sekkumisest, koljusse augu puurimisest ehk trepanatsioonist, luutükkide paikamiset ja muust seesugusest.⁴⁸ 12. sajandi lõpus hakati meedikute seas eristama kirurge, raviarste, habemeajajaid, aadrilaskjaid ja apteekreid ning lahinguväljal tegid peamise töö haavatud sõdurite ravimisel ära just kirurgid, habemeajajad.⁴⁹

Haavade ravimine toimus reeglina kolmes kohas: otse lahinguväljal, majas (kui see oli käepärast), (välis-)hospitalis või erandjuhtudel mõnes linnas, kus asus meditsiiniõpet andev kõrgkool.⁵⁰ Lihtsamaid esmaabivõtteid nagu külmrelvadest või nooltest tingitud haavade puhastamine ja sidumine, valdasid enamik elukutselisi sõjamehi, kuid oskuste või võimaluste puudumisel transporditi kannatanu kas kandraamil, hobusel või vankril lähedalasuvasse asulasse täiendavaks meditsiiniliseks tegevuseks.⁵¹ Piiramislahingute korral, näiteks Akko piiramisel (1189-1191) on teada inglise ja saksa vägede hulgas improviseeritud välihospitalist, mis ehitati laevaosadest ja -purjedest.⁵²

Meditsiiniabi kättesaadavus ja kvaliteet sõltusid paljuski abivajaja varanduslikust seisust, näiteks kuningate ja ülikute kohta on teada, et sõjakäigule mines võtsid nad endaga isiklikud kirurgid või habemeajajad kaasa, aga vaesemast soost meestele, näiteks jalaväelastele, osutasid meditsiiniabi nende võitluskaaslased või väejuhi poolt palgatud arst.⁵³ Üldjuhul pidid lihtsõdurid siiski ootama järjekorras, et spetsialisti juurde pääseda, sest eelisjärjekorras

⁴⁷ P. D. Mitchell. *Medicine*, 2010, pp 585-589.

⁴⁸ *Ibid*; E. Dolev, N. Knoller. Military medicine in the Crusaders' Kingdom of Jerusalem. *The Israel Medical Association Journal*, 2000, 3: 389-392.

⁴⁹ *Ibid*.

⁵⁰ *Ibid*.

⁵¹ *Ibid*.

⁵² *Ibid*; N. Morton. *The Teutonic Knights in the Holy Land 1190-1291*, 2009.

⁵³ Dolev ja Knoller, 2000, pp 389-392.

olid siiki aadlikud ning lahingtegevuse tõttu kaasens suuremaid kaotusi, siis vahel pidid haavatud sõdurid ootama lausa päevi, enne kui pääsesid spetsialisti vastuvõtule.⁵⁴ Samas on mainitud lisaks meeskirurgidele või velskritele ka naisi ja/või sõjameeste abikaasasid, kes aitasid haigeid hooldada või omasid suuremaid kogemusi meditsiinivaldkonnas.⁵⁵

Mis puudutas lahingmeditsiini tehnilist poolt, siis on selle kohta andmeid jällegi nii skelettidel kui ka keskaegsete sõjameeste endi jutustustes. Näiteks tõmmati tavalise noolehaava korral nool lihtsalt välja, kuid kisadega noolepea puhul lükati nool kehast läbi, aga juhul, kui see polnud koheselt võimalik, kaeti noolevars metalltoruga, vältimaks pindude saamist ning seejärel tõmmati nool välja.⁵⁶ Piigi- või odaotsesest tingitud vigastused võidi lõigata suuremaks, kontrollimaks vigastuste ulatust ja verejooksu peatamist, pärast seda kaeti haav sidemega, kusjuures mõõgahaavad kaeti üldjuhul samuti sidemega, aga vajadusel õmmeldi vahatatud niidiga kinni.⁵⁷ Levinud oli ka haavade puhastamine äädikaga ja erinevate mähistega haava katmine.⁵⁸ Arteriaalset verejooksu peatati tulise oraga kõrvetades.⁵⁹ Purunenud luid või liigeseid lahastati, põletushaavu raviti salvidega ning kaeti sidemetaga.⁶⁰ Koljuvigastuse puhul, kui sõdur oli teadvusetu, jäeti meditsiiniliselt sekkumata, sest taoline konditsioon tähendas peatset surma igal juhul, kuid kui vigastatu oli teadvusel ja võimeline rääkima, siis osutati talle esmaabi, eemaldades haavast luutükid, et vältida aju kahjustamist.⁶¹ Rindkere või kõhupiirkonna opereerimise kohta puuduvad usaldusväärsed andmed.

Anesteetikute kohta on andmeid Jeruusalemma kuningriigist, 12. sajandi lõpust, kus mainiti oopiumi manustamist patsientidele.⁶² Inglismaalt pärineb hiliskeskaegne viide valu alandavast ja uimasust tekitavast tõmmisest nimega *dwale*, mida kasutati samuti operatsioonidel.⁶³

Lisaks esmaabile pöörasid keskaegsed velskrid tähelepanu edasisele paranemisprotsessile. Usuti, et patsient peab sööma toitu, mis aitaks tasakaalustada nelja kehavedelikku: must sapp,

⁵⁴ *Ibid*; Mitchell, 2010, pp 585-589.

⁵⁵ vt nt Mitchell, 2010, pp 585-589.

⁵⁶ *Ibid*.

⁵⁷ *Ibid*.

⁵⁸ *Ibid*; Dolev ja Knoller, 2000, pp 389-392.

⁵⁹ *Ibid*.

⁶⁰ *Ibid*.

⁶¹ *Ibid*.

⁶² Dolev ja Knoller, 2000, pp 389-392.

⁶³ Mitchell, 2010, pp 585-589.

kollane sapp, veri ja lima.⁶⁴ Ravipraktikas kasutati erinevaid tablette, tõmmiseid või tehti klistiiri, mille puhul usuti, et see aitab tasakaalustada kehavedelike taset organismis. Sama analoogia kehtis ka aadrilaskmisega, selle praktika puhul loodeti vähendada verejooksu teises kehapiirkonnas.⁶⁵

Mis puudutas erinevate võitlejate ellujäämist ja ellujäämistõenäosust sõjakäigul, siis laias laastus jagunesid need järgmiselt⁶⁶: 1) ülikutele langesid osaks samasugused vintsutused nagu ülejäänud võitluskaaslastele, aga nende ellujäämise tõenäosus oli suurem kui lihtsõduritel, kuna nad said endale lubada paremat kaitserelvastust, isiklikku arsti või kirurgi ning ka paremat sööki; 2) vaimulikud jäid üldjuhul lahingtegevusest kõrvale, seega ohtlikke haavu neil ei esinenud. Normaalingimustes said nad hästi süüa ning olemas oli ka finantsiline baas kvaliteetse arstiabi tagamiseks; 3) tavasõdurid ja jalaväelased olid üldjuhul kehvemini relvastatud ja turvistatud, millest tulenevalt said nad tihtipeale raskeid haavu. Toidupuuduse korral kannatasid nad ka rohkem kui ülikud-vaimulikud, kuid olles nii haavatud kui toidupuuduses, suurenes oht surra veelgi.

Esimese, Teise ja Viienda ristsõja kohta tehtud uurimused ja statistika on sarnased: kahekuni neljaastase sõjakäigu jooksul hukkus lahingus saadud vigastustesse 15-20% ülikutest, neist 15-20% hukkus haavadest saadud infektsioonidesse, haigustesse või alatoitumise tõttu, seega selgub, et 30-40% rikkamatel ja paremini valmistunud võitlejatest hukkus.⁶⁷ Vaesemate kihtide kohta statistika puudub, aga eelneva info põhjal võib oletada, et arvud olid suuremad.

Habemeajajate ja kirurgide viimaseks ülesandeks oli hukkunud isanda või rikka kliendi säilmete eest hoolitsemine, et need oleks võimalik lahkunu kodukohta viia või soovitud sihtpunkti.⁶⁸ Palsameerimist viist läbi kirurg, aga teatud juhtudel ka kokk.⁶⁹ Üks praktikaid oli siseorganite väljavõtmine ja kõhuõõne täitmine soola ning ürtidega, kuid taoline moodus polnud eriti efektiivne, sest ajapikku hakkas laip lagunema.⁷⁰ Tõhusam variant oli eemaldada

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ E. Peters (ed). (The chronicle of Peter Tudebode) The First Crusade: the chronicle of Fulcher of Chartres and other source materials. Second Edition, 1998.

⁶⁸ *Ibid.*; Mitchell, 2010, pp 585-589.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.*

laibalt süda ja hoiustada see eraldi anumasse, seejärel keedeti laipa nii kaua, kuni saadi luud kätte ja hoiustati ainult need.⁷¹ Populaarne oli erinevate kehaosade matmine erinevate religioosete asutuste juurde, sest niiviisi talitades oli võimalik suurendada oma šansse paradiisi pääsemiseks.⁷²

⁷¹ *Ibid.*

⁷² *Ibid.*

2 ANTIOOKIA PIIRAMINE

Antiookia piiramine kestis 9 kuud, mille vältel olid ristsõdijad nii piirajad kui ka piiratavad. Eurooplased pidid kaitsma ennast kolme armee eest, mis koosnesid Damaskusest, Aleppost ja Mosulist pärit vägedest. Pidevad vaenlase rünnakud laagritele ning furaadžisalkadele tekitasid tõsiseid probleeme, mida süvendasid ka talviselt külm ilm ja tugevad vihasajud koos tormituulega.⁷³

2.1 Antiookia piiramine logistilisest vaatepunktist

Ristsõdijate vägi jõudis Antiookia lähedusse 20. oktoobril, 1097. aastal – esmalt suunduti Orontese jõge ületava raudsilla juurde, mis asus linnast 19 kilomeetri kaugusel.⁷⁴ Raudsild kujutas endast kivist silda, mis oli mõlemas otsas asetsevate tornidega kindlustatud, ning millel asus Antiookia garnisoni eelpost.⁷⁵ Silla valvemeeskond olla algselt olnud 100-meheline, aga neile saabus linnast täiendust 700 ratsaniku näol.⁷⁶ Esimesena jõudis sillani Normandia Roberti ja piiskop Adhemari ratsasalk koos 2000 jalaväelasega. Järgnes tasavägine lahing, mille tulemusena võitsid ristsõdijad silda hõivates lähivõitluses seldžukke, hoolimata sellest, et viimased olid hästi relvastatud ning tegid vibuküttide toel palju kahju.⁷⁷

Linnalähedastelt talu- ja karjamaadelt said ristsõdijad palju vajalikku moonat. Peter Tudebode kirjeldab oma kroonikas sündmust järgmiselt: „...barbarid sattusid paanikasse ja jätsid palju surnuid lahinguväljale. Võites neid Jumala abiga, said meie mehed palju sõjasaaki, muuhulgas hobuseid, kaameleid, muulasid, koormatäite kaupa teravilja ja veini.“⁷⁸

Tudebode'i kohaselt jõuti linnamüüride alla 21. oktoobri keskpäevaks⁷⁹ – krooniku sõnul oli linnamüür oli üle 4 kilomeetri pikk, 400 torniga pigitud, kuid arheoloogiliste leidude põhjal on leitud aga pisut üle 60 torni.⁸⁰ Linnakindlustused laiusid tasandike, soise ala ja mägede

⁷³ Peters, 1998.

⁷⁴ France, 1996.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ Peters (The chronicle of Peter Tudebode), 1998.

⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁰ France, 1996.

vahel.⁸¹ Sõjapealike nõupidamisel jõuti üksmeelele, et tormijooksuga pole võimalik linna võtta. Adhmer Le Puy väitel olla Antiookia müürid nii hästi ehitatud, et neid polnud võimalik piiramistehnikaga purustada ega õõnestuskäikude kaevamisega kokkuvarisema panna.⁸² Bütsantsi nõunik Tatikios soovitas linna ümber kehtestada blokaad ning jääda linnamüüridest kaugemale laagrisse, aga ristisõdijad otsustasid aga jääda linna lähemasse naabrusesse, pealtängijate sõnul ballista lasu kaugusele – selline otsus langetati väljatungivate linlaste paremaks tõrjumiseks.⁸³

Ristiõdijad jäid laagrisse kolme kohta: põhja, lõunasse ja läände. Ida suunalt takistas neid 700 meetri kõrgune Silpiuse mägi, millel asus ka linna tsitadell.⁸⁴ Tudebode sõnul „olid linlased ristiväe nägemisest nii hirmunud, et 15 päeva jooksul ei tulnud keegi piirajaid kimbutama.“ Iga laagri ümber kaevati kraav ja rajati tõenäoliselt muldvallid, nagu tehti ka Nikaia piiramisel.⁸⁵ Linna garnison oli liiga väike eduka väljamurde teostamiseks, küll aga leidis neil piisavalt hobuseid, ratsanikke ja pealehakkamist, et ristisõdijate laagreid noolerahedega kostitamas käia.⁸⁶

Novembris, peale Genova laevastiku saabumist, rajati täiendava abinõuna iga laagri juurde puidust välikindlustused⁸⁷: 1) Bohemund lasi ehitada linna suhtes põhja välikindluse nimega *Malregard*; 2) läände rajati välikindlus nimega *La Mahomerie*; 3) lõunasse rajati välikindlus, mille ehitamisel olla kasutatud kive vanadest haudadest, nimega *Tancredi torn*.

Kuna ristisõdijad olid linna garnisoni üsna edukalt isoleerinud ja ennast kindlustanud, siis kujunes nende suurimaks probleemiks toit ja selle kättesaadavus. Enne Antiookia müüride alla jõudmist ületati Tauruse mäestik, mille tõttu kanti suuri kadusid. Kuna vankreid ei olnud võimalik mägiteedel kasutada, siis laaditi kogu vajalik varustus loomade selga. Väga suur osa loomadest hukkus mägede ületamisel. Ka võitlejad ise kannatasid suurt janu ja nälga. Rüütlid, kes jäid oma koormaloomadest ilma ja pidid kogu sõjavarustust seljas kaasa tassima, müüsid meelegeites oma kilbid, soomusrüüd ja kiivrid viie dinaari eest.⁸⁸ Need, kellel ei

⁸¹ J. Bradbury. The medieval siege, 1998.

⁸² P. F. Purton. A history of the early medieval siege, 2009.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ France, 1996.

⁸⁵ *Ibid*; Bachrach, 2002, pp 43-63.

⁸⁶ France, 1996.

⁸⁷ Purton, 2010.

⁸⁸ Peters, 1998.

õnnestunud oma varustust maha müüa, viskasid üleliigse lihtsalt kuristikku. Arvatakse, et Antiookia juurde jõudes olla ristiväel alles olnud ainult 1000 sõjahobust, mis tähendab, et 80% rüütlitest oli sunnitud liikuma jalgsi või koormahobustel ja muuladel.⁸⁹

Nagu eelpool mainitud, oli ristsõdijate ja teiste tollaegsete Euroopa armeede proviandikogumise aluseks kütmine ning korilus, kuid erandiks oli Bütsantsi impeerium, kus olid säilinud antiikaegsete armeede traditsioonid ja –teadmised.⁹⁰ Võimalusel püüti loomasööta ja toitu hankida kohalikest, kas ostmise või röövimise kaudu.⁹¹ On arvatud, et ristsõdijate kindlustused ja positsioonid linna perimeetril olid suhteliselt hõredalt asustatud, sest suur osa inimressursist läks toidu otsingutele. Piiramise esimeses etapis tegeleti valdavalt kütmine ja korilusega. Kui lähinaabruse ressursid ennast ammendasid, hakati kasutama ratsastatud furaadžisalku, kes oma rännakutel liikusid kuni 70 kilomeetri kaugusele Antiookiast.⁹²

Välja kujunesid ka proviandikogumise keskused: põhjas Kiliikia, kirdes Edessa, idas Yenisehir ja Harim.⁹³ Toidupuuduse ja selle hindadest tingitud kriis lõi mõrasid ka sõjaväe hierarhiasse – mitmed aadlikud vaesusid ja olid sunnitud jõukamate feodaalide teenistusse astuma. Ilma isandata sõjamehed asusid samuti uute senjööride alluvusse. See olukord tekitas ka survet enda positsiooni säilitanud liidrite hulgas. Näiteks jaanuaris 1098. aastal ähvardas Taranto Bohemund lahkuda piirajate hulgast, sest tal polevat finantsilisi võimalusi sõjategevuse jätkamiseks.⁹⁴ Rahapuudusesse olla sattunud ka Godefroi de Buillon ja Flandria Robert.⁹⁵ Hobused ja nende elushoidmine olid elulise tähtsusega, sest ristsõdijate armee löögijõu moodustasid rüütlid, kelle raskeratsaväe frontaalrännakutega oli võimalik edukalt murda vastase formatsioone.⁹⁶

Linna vallutamiseks oli vaja säilitada piiramisrõngas, tagades samal ajal enda armeele vabad kommunikatsiooniliinid. Selleks oli tarvilik ka türklaste vasturünnakute või nende võimaluste

⁸⁹ J. Riley-Smith. *The Crusades: a history*, 2010.

⁹⁰ W. E. Kaegi. *Byzantine logistics: problems and perspectives*. Haldon, J. (ed). *Byzantine warfare*, 2007, pp 389-407.

⁹¹ Marvin, 2010, pp 513-517.

⁹² Riley-Smith, 2010.

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ Gillmor, 2010, pp 271-274.

nullimine.⁹⁷ Antiookiast 15 kilomeetri kaugusel idas asus Jabal Talati kõrgendikel Harim´i nimeline kindlus. Sealt oli hea ülevaade ümbritsevate teede suhtes ning kontroll teele raudsillani. Türklased kasutasid Harim´i peamise baasina välkrünnakute teostamiseks, väiksemate ristsõdijate salkadele, kes olid toiduotsingutel. Orontese jõgi kujutas endast loodusliku tõket, mis pärssis ristsõdijate liikumist ja vägede manööverdusvõimet oluliselt.⁹⁸ Ainus sild, mis jõge ületas, asus linnamüüride vahetus läheduses. Ristsõdijad otsustasid paatidest kokku panna improviseeritud silla. Ühtlasi aitas paadisilla rajamine kindlustada ristsõdijatele kontrolli jõe üle, mis oli vajalik ühenduseks Püha Siimeoni sadamaga.⁹⁹ Kontakt selle sadama ja Vahemerega oli eluliselt tähtis, sest see lõi võimalused abivägede ja ressursside juurdeveoks.¹⁰⁰ Harimi võimekuse pärssimiseks oli vajalik teostada vasturünnak, mida viis läbi Bohemund.¹⁰¹ Olles ettevaatlik väejuht, jagas ta oma rüütlikesalga kaheks ning saatis ühe osa nii öelda söödana läbi mäekuru Jabal Talati kõrgendikel. Bohemund jäi koos teise salgaga maha, varitsuspositsioonidele. Türklased asusid esimest salka ründama ja jälitama ning sattusid varitsusse, mille käigus kandsid nad suuri kaotusi. Selline taktika oli levinud moslemiarmees, kus teeseldi taganemist, eesmärgiga ajada jälitamistuhinas vaenlase read sassi ning üllatada neid ootamatu vasturünnaku või varitsusega.¹⁰²

Suurimaks kriisiks olid talvekuud 1097. ja 1098. aastal. Kolmandal piiramiskuul algas näljahäda.¹⁰³ Aguilers´i Raymondi sõnul otsustas aadlike nõukogu panna kokku suurem toidukogumise ekspeditsioon, Taranto Bohemundi juhatusel. Kokku mobiliseeriti selleks otstarbeks umbes 20 000 meest. Nad rändasid mööda „Hispania´t“ või „saratseenide maad“, kus otsisid toitu, kuid tulemuseta. Nende tegevust pärssisid ka türgi sõjasalgad, kes olid varmad korraldama toiduvõrudele varitsusi. Ekspeditsioonil osalejatel polnud aimugi, et nende läheduses asus türklaste abivägi Damaskuse emiiri Duqaq´i juhtimisel.¹⁰⁴ Albara küla lähistel toimus suur lahing, mis lõppes ristsõdijatele edukalt. Hoolimata taktikalisest üleolekust, jäid ristsõdijad tühjade kätega.¹⁰⁵ Piiramislaagris puhkes niivõrd suur toidukitsikus, mis kergitas toiduhinnad väga kõrgeks. Kahe soliduse eest sai vaevu osta päeva

⁹⁷ T. Asbridge. The first crusade: a new history, 2005.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ *Ibid.*; Bachrach, 2002, pp 43-63.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ Peters, 1998.

¹⁰⁴ France, 1996.

¹⁰⁵ *Ibid.*

normi leiba.¹⁰⁶ Kohalikud armeenlased ja süürlased aga, nähes ristsõdijate kannatusi, otsustasid koguda lähikondsetest mägedest toitu ning viia seda piiramislaagrisse. Muidugi ei teeninud selline ettevõtmine altruistlike eesmärke vaid ikkagi ärilisi huve: näiteks eeslikoormatäis teravilja maksis kaheksa *perpred*, mis võrdus 120 soliduse või dinaariga. *Gesta Francorum*’is tõdetakse, et niivõrd kõrge hinna tõttu polnud kõigil ristsõdijatel võimalik endale süüa osta ning mitmed surid nälga.¹⁰⁷

Paljud võitlejad, nende hulgas William Carpenter ja Peter the Hermit, otsustasid kannatuste eest põgeneda ja deserteeruda.¹⁰⁸ Tancred ratsutas neile järgi ja tõi nad vägisi tagasi, „noomides“ neid rangelt. Kuuldused Aleppo poolt piiratavatele appiruttavatest abivägedest kasvatasid pingeid veelgi. Bütsantslane Tatikios üritas sõjaleeri hulgast pageda, kasutades ettekäändeks abi toomist. Ta lubas suunduda oma kodumaale Romaaniasse, kust oleks võimalik tuua meritsi teravilja, veini, rukist, liha, võid, juustu ja kõike, mida vaja.¹⁰⁹ Nälg ja meelegeid olevat olnud nii suured, et inimesed ei söandanud enam oma telkidest väljuda. Vaesed ja vähem meelegekindlamad inimesed olla pagenud Küprosele, Bütsantsi aladele ja ümbritsevatesse mägedesse.¹¹⁰

Bohemund, kuuldes et suur Türgi abivägi on Antiokiale lähenemas, kuulutas nõupidamisel välja uue plaani. Ta otsustas jagada piirajate armee kaheks: jalaväelased ja ratsanikud. Jalaväelased pidid jääma laagrisse ja teesklema rünnaku algust, vältimaks linna kaitsjate väljatungimist. Ratsanikud aga pidid suunduma Areghi nimelise kindluse juurde, Raudsilla taga ning astuma vaenlasega võitlusesse.¹¹¹ Ratsanikke oli teadaolevalt umbes 700, kellest mitmed oli koormaloomade seljas. Eesmärgiks oli koguda kokku kõik võitlusvõimelised ratsanikud ning võtta lahing vastu linnast eemal, vältimaks kahe tule vahele jäämist.¹¹² Ratsanikud lahkusid laagrist öösel, selleks et jääda märkamatuks vältida linna kaitsjate eest.¹¹³

¹⁰⁶ Peters, 1998.

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² France, 1996.

¹¹³ *Ibid.*

Mis puudutab Aleppo kaliifi Ridwan'i armee suurust, siis selles osas on allikad erinevat meelt. Aacheni Alberti sõnul oli türklaste väes 30 000 meest. Blois'i Stepheni ja Ribemont'i Anselmi sõnul aga võis selleks olla 12 000 võitlejat.¹¹⁴ Stepheni kirjas oma abikaasale kirjutab ta nõnda: „5 emiiri, koos 12 000 valitud ratsamehega saabusid äkitselt Antiookia elanikke abistama. Meie, seda teadmata, olime saatnud mitmed oma võitlejad ümbritsevatesse linnustesse ja asulatesse (toidukitsikusest tingitud surve jaotamiseks). Pisut enne nende jõudmist linnamüüride alla, ründasime neid Raudsilla juures. Jumal võitles meie poolt ning uskumatute vastu. Jumala poolt antud jõu abil, me võitsime neid ning tapsime lugematul hulgal uskumatuid.“¹¹⁵ Siit selgub, et Bohemundi ratsavägi võitis türklasi ning sundisid nad põgenema. Põgenevad türklased süütasid oma laagri põlema, üritades ilmselt vältida elutähtsate ressursside ristsõdijate kätte langemist. Sellegipoolest tõdes autor, et ristsõdijad said sõjasaagiks palju hobuseid. Stepheni sõnul viidi 200 tapetud türklase pead Antiookia väravate ette, kus olid hiljuti lahinguid lõõnud ka laagrit kaitsma jäänud väed.¹¹⁶

Hoolimata võidust, kannatasid ristsõdijad endiselt toidu ja loomasööda puuduses. Lahkusid nii vaesed kui ka rikkad, kes kartsid vintsutusi. Ka need rikkad, kes laagrisse jäid, olid nälja kustutamiseks sunnitud oma hobuseid sööma. Sellele aitas kaasa ka asjaolu, et päevane kogus loomasööta olla olnud erakordselt kallis. Piiskop Adhemar de Monteil kuulutas välja kolmepäevase paastu, tõenäoliselt selleks, et aidata niigi kasinaid toiduvarusid hoida.¹¹⁷

Muudatuse piiramise tõi 4. märtsil Püha Siimeoni sadamasse jõudnud inglaste laevastik. Laevnikud tõid ilmselt kaasa puitu ja puuseppi. Bohemond ja St. Gilles'i Raymond saadeti laevnike eskortima, vältimaks türklaste poolset varitsust. Suurte türgi väeüksuste tagasilöömine, ilmastiku paranemine ning ressursside ja mõningaste abivägede juurdevool kallutasid õnne piirajate poolele. Kasuks tuli ka asjaolu, et kohalikud armeenlased olid mitmed ümbritsevad türgi tugipunktid, näiteks Heram'i vallutanud, pärssides türklaste vasturünnakute võimet. Antiookia kaitsjatel jäi loota ainult diplomaatialle ja võimekatele liitlastele.

Piirajatele sai selgeks, et linn tuleb kiiremas korras enda valdusesse saada. Võtmemomendiks sai reetmine. Nimelt oli linn langenud juba 969. aastal reetmise tagajärjel bütsantslaste

¹¹⁴ Peters, 1998.

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ *Ibid.*

¹¹⁷ *Ibid.*

kätte.¹¹⁸ Sama lugu kordus ka 1086. aastal, kui linna vallutasid türklased.¹¹⁹ Sellel korral õnnestus Bohemundil saada kontakt Firuz´i nimelise mehega, kelle päritolu pole teada. Ka tema motiivid reetmiseks on arusaamatud. On spekulieritud et ta oli süüria või armeenia päritolu aristokraat, kes kaotas oma varanduse türgi okupatsiooniga.¹²⁰ Firuz lubas märku anda hetkest, kui valvureid oli vähem, hõlbustamaks ristsõdijatel linna tungimist. Aacheni Alberti sõnul oli Bohemundi plaaniks saata 2. juuni öösel 700 ratsanikku laagrist välja. See pettemanööver pidi tõenäoliselt linlastele jätma mulje niinimetatud eliitväeosade lahkumisest piirajate hulgast. Siiski tulid nad ööpimeduse varjus tagasi ning hiilisid müüriosale, mille eest vastutas Firuz.¹²¹ 60 valitud rüütli koos Bohemundiga ronisid müüridele ning avasid ühe väiksema värava. Järgnes ristsõdijate tormijooks linnale ja tapatalgud, milles olla hukkunud 10 000 inimest. Peter Tudebode kirjeldab seda järgmiselt: „Nähes Bohemondi lippu künkal lehvimas, ruttasid ristsõdijad kokkulepitud värava juurde ja sisenesid Antiookiasse, tappes ettejuhtuvaid türklasi ja saratseene, erandina ainult need kes pääsesid pakku tsitadelli. Need sündmused leidsid aset neljapäeval, 3. juunil. Antiookia tänavad olid ummistatud laipadest ning mädanevate laipade hais oli väljakannatamtu, kellegil polnud võimalust tänaval kõndida, komistamata korjuse otsa.“¹²²

Peale Antiookia linna osa vallutamist mis toimus 3. juunil 1098. aastal, jäid ristsõdijad peatselt ise piiratavateks.¹²³ 4. juunil saabusid Antiookia müüride alla Mosuli atabergi Kerbogah´ eelväed.¹²⁴ Antiookia tsitadellis olev garnison pani endiselt vastu ning Mosuli valitseja Kerbogha juhtimisel oli uus türklaste armee tulnud neid vabastama. Kerbogha armee suuruseks on pakutud palju erinevaid arve, alates 800 000 tuhandest ratsanikust ja 300 000 jalaväelasest, kuni 100 000 ratsanikuni. Tõenäoliselt, juba puhtalt logistilistel kaalutlustel, polnud nii suure armee kogumine ja haldamine võimalik.¹²⁵ Küll aga ollakse veendumusel, et Kerbogha armee ülekaal oli vähemalt 2-3 kordne.¹²⁶

¹¹⁸ France, 1996.

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ *Ibid.*

¹²² Peters (The chronicle of Peter Tudebode), 1998.

¹²³ Peters (Gesta Francorum), 1998.

¹²⁴ J. France. Battle of Antioch. DeVries, K., Dickie, I., Dougherty, M. J., Jestice, P. G., Jorgensen, C., Pavkovic, M. F. (eds). Battles of the crusades 1097-1444: from Dorylaeum to Varna, 2007, pp 29-33.

¹²⁵ Engels, 1980.

¹²⁶ France, 2007, pp 29-33.

Nii piirajatele kui piiratavatele oli üsna peatselt selge, et piiramine saab olema lühike. Ristisõdijate endi toiduvarud olid juba enne linna langemist olnud otsakorral ning linna vallutades ei leidnud nad samuti eest oodatud tagavarasid.¹²⁷ Ristisõdijate leeris puhkes uus näljahäda. Üheks võimaluseks toiduhankimisel peeti Püha Simeoni sadamast toidu ostmist, aga selleks ja transpordi organiseerimiseks ei jätkunud enam aega. Ka ei olnud võimalust piirajaid nõ äraoodata, kuni nende varud ammenduvad. Toitu olid varmalt valmis müüma kohalikud kaupmehed. Peter Tudebode sõnul maksis viil leiba ühe kuldmündi, kana 15 solidust, muna 2 solidust, pähkel 1 dinaar, 3-4 uba maksis samuti üks dinaar, kits maksis 60 solidust. Eraldi müüdi ka loomaosi: kitse sisikond maksis 2 solidust, kitse saba 3-9 dinaari, kaameli keel 4 solidust. Ühtlasi olid võitlejad sunnitud sööma ja müüma hobuste ning eeslite liha. Mõned olla meeleheitel asunud sööma ka oma nahkesemeid.¹²⁸

Levisid kuulujutud, et Bütsantsi keiser Alexios I on piiratavatele ristisõdijatele appi ruttamas. Kahjuks või õnneks pöördus ta oma armeega tagasi, kohtudes teel deserteerunud Blois'i Stepheni ja teiste väejuhtidega, kes maailisid olukorrast Antiookia all nii koleda pildi, et Alexios otsustas halvima vältimiseks naasta Konstantinoopoli kaitsvate müüride varju.¹²⁹

Esimese ristisõja ja Antiookia saatuse otsustas lahing eurooplaste ja Kerbogha vähe vahel, kus Kerbogha alustas rünnakuid ristisõdijate eelpostidele Antiookia linnamüüride ees. Puhkenud ägedas võitluses jäid ristsõdijad alla, sest türklased tapsid süstemaatiliselt nende hobuseid. Halvima vältimiseks olid eurooplased sunnitud linna varjuma. Taganemise käigus üritas türki armee põhijõud murda ennast linna, kuid löödi väravate juures tagasi.¹³⁰ Esimese rünnaku nurjumisel tõmbus Kerbogha tagasi ning kehtestas 14. juunil täieliku blokaadi. Kerbogha jättis põhilise osa oma armeest, kelleks olid tõenäoliselt jalaväelased, Antiookia suuremaid väravaid valvama ning suundus ise paari kilomeetri kaugusele linnast, pealaagrisse, koos oma ratsaväeksustega.

11. juunil väitis preester Stephen de Valence, kuidas ta sai nägemuse osaliseks, milles Jeesus Kristus lubas saata ristiväele abi. Veelgi kõmulisemad olid jutud kehvikust Peter Bartholomeus'est, kelle nägemustes olla esinenud Püha Oda, mis olla peidetud Püha Peetruse kirikusse Antiookias. Püha Oda või Longinuse Oda oli kristlik reliikvia, millega olevat Jeesus

¹²⁷ France, 1996.

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ France, 2007, pp 29-33.

Kristuse ihu torgatud, kui ta ristil suri, kontrollimaks kas ta on elus või surnud. Kuigi kurikuulsa reliikvia leidmine tekitas palju vastukaja ja kahtlusi, siis tundus enamik sellest ideest vaimustuses olevat. Kummalisel kombel ununes tahtlikult või tahtmatult ka asjaolu, et sama reliikviat olla juba nähtud Konstantinoopolis. 14. juunil avastatigi kirikust kaevates „Püha oda“. See tõi kaasa üleüldise vaimustuse ja jumalateenistuse, aga lahingutegevust kaasa ei toonud. Sellegipoolest oli ilmne, et varem või hiljem peavad ristisõdijad ise välja murdma, vastasel korral surrakse nälga.¹³¹

28. juunil valmistusid ristisõdijad rünnakule minema. Uudis ristisõdijate rünnakust ei saanud tulla Kerbogha ootamatult, sest linna tsitadellis paiknevad türgi väed signaliseerisid sellest musta lipu lehvitamisega. Kerbogha suhtus sellesse uudisesse üleolevalt ning olnud oma pealaagris hõivatud hoopis malemänguga.

Tänu lahingus vahetult osalenud Aguilers'i Raymondile ja tema kirjeldustele on võimalik lahingu käiku täpsemalt rekonstrueerida.¹³² Esiteks oli ilmne, et eurooplased ei saa loota tavalisele raskeratsaväerünnakule ning murda vaenlase formatsioone ja panna nad põgenema. Selleks oli hobuseid liiga vähe, mida möönavad kõik tolleaegsed autorid.¹³³ Lahingu hetkeks olla ristiväes olnud kokku umbes 20 200 sõjameest. Rüütlitele sobivaid hobuseid olla allesjäänud 200 ringis. Allikate väitel olla Euroopast kaasavõetud hobused saanud kõik hukka. Ilmselt oli hobuseid veel, aga tõenäoliselt kvalifitseerusid nad oma omadustelt kergeratsaväele sobivateks. Ilmselt osteti kohalikelt hobuseid juurde. On teada, et Bütsantsi impeeriumi vägedes olid Süüria hobusekasvandustest pärit traavlid väga hinnas.¹³⁴

Kerbogha väeüksuste vaheline kehv kommunikatsioon ning üksmeele puudumine tagasid selle, et ristisõdijad pääsesid linnavärvatest ilma kaotusteta välja. Lisaks oli väga oluliseks faktoriks asjaolu, et selleks hetkeks ristiväkke püsima ja elama jäänud rüütlid ning sõdurid olid kogunud sõjalist tegevust ning mitmetes vintsutustes karastunud. Sama ei saa öelda Kerbogha vägede kohta, kelle armee enamik oli tõenäoliselt ümbritsevatest Süüria linnadest mobiliseeritud kutsealused.

¹³¹ France, 2007, pp 29-33.

¹³² *Ibid.*

¹³³ Peters (Tudebode, Raymond of Aguilers, Fulcher of Chartres), 1998.

¹³⁴ N. Housley. Fighting for the cross: crusading to the Holy Land, 2008.

Toulouse'i Raymond, kes oli haigestunud, jäi väikese osaga ristiväest linna, olles valmis tõrjuma tsitadelli garnisoni võimalikku vasturünnakut. Väljatungivate kristlaste väe lõunaprantslaste osa juhtis Adhemar de Puy. Põhjaprantslaste väeosa juhtisid kollektiivselt hertsog Hugh de Vermandois, Flandria krahv Robert, Normandia hertsog Robert. Kolmandat väekoondist juhtis Lorraine hertsog Robert. Vürst Bohemund jäi koos reservidega tagalasse. Vägi suundus linna edelapoolsest suuremast Sillaväravast välja ning ületasid Orontese jõe.¹³⁵ Ka jõe ületuskoha juurde jäetud jalaväeüksused ei kujutanud endast ristiväele vastast ning sunniti põgenema. Üksikud türki ratsasalgad üritasid rüütliväge rünnata, kuid nende taktikaline efekt nulliti ära jalaväe poolt, kes oma suurte kilpide toel muutsid vibküttide töö mõttetuks. Ristisõdijate armee liikus kindlalt mööda lahinguvälja, peletades hajutatud šeldžukkide üksuseid minema ning võttes suuna Kerbogha pealaagritele. Nähes põgenevaid väeüksusi ja taibates oma taktika puudulikkust, otsustas Kerbogha lahinguväljalt taganeda, jättes laagri koos jalaväelastega saatuse hooleks.¹³⁶

Võit Kerbogha üle oli ristisõdijatele väga olulise tähendusega, sest otsustas Ristisõja edasise saatuse. Ühtlasi aitas see ka viimaks otsustada 9 kuu pikkuseks veninud piiramisoperatsioonid, mis pani ristisõdijad nii vaimselt kui ka füüsiliselt proovile. Tänu suure vaenlase väekoondise hävitamisele olid nad võimelised avama uuesti oma kommunikatsioonid, eelkõige meresadamatega ning taastama ühenduse liitlastega. Ühtlasi aitas see sündmus kinnitada kanda regioonid ning luua võimalused sõjakäigu jätkamiseks ning suurima eesmärgi, Jeruusalemma poole suundumiseks.¹³⁷

2.2 Varustamine toidu ja veega

Ristisõda, lisaks sõjategevusega kaasnevatele ohtudele, kätkes endas ka lisaprobleeme. Nendest suurimateks olid kurnatus, janu ja nälg. Enamasti tegutseti aladel, mis olid inimtegevuseks sobimatud või tõsiste piirangutega. Probleemi süvendas ka keskaegsete logistiliste võimaluste piiratus. Ristisõdijad, eurooplastena, olid sunnitud läbima pikki

¹³⁵ France, 2007, pp 29-33.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ *Ibid.*

distantse ning võitlema oludes, mis olid neile kliimaatiliselt rasked, suurendades füüsilist kurnatust.¹³⁸

Arvestades keskaegse sõjapidamise eripärasid ja sellest tulenevat füüsilist koormust, oli olulisel kohal toitumine, tagamaks vajalikku kaloraaži ja sellest tulenevat energiat. Kõige põletavamaks probleemiks oli läbi kõrbelise maastiku liikudes vee leidmine. Eurooplaste standardtoitudeks olid leib, liha ja kaunviljad. Olenevalt seisusest võis toidusedel tublisti varieeruda. Näiteks aadlikud tarbisid palju veini, sõid nisuleiba, punast liha, ulukeid ja kala, jättes juurviljad menüüst välja.¹³⁹ Vaesemad inimesed tarbisid palju õlut süsivesikute allikana ning piimatooteid, tõenäoliselt juustu. Kõige vaesemad inimesed olla tarbinud erinevaid hautisi või putrusid odavamatest teraviljadest.¹⁴⁰

Püha Siimeoni sadama kaudu merelogistikat teostanud meremeeste menüüst on teada järgmised detailid: süsvesikulise baasi tagasid kuivikud, puu- ja juurviljad ning riis. Valguallikana tarbiti kaunvilju, soolatud liha, kala ja juustu. Täiendavaid vitamiine ja mineraalaineid andsid sibul, küüslauk ja oliiviõli.¹⁴¹ Selline menüü on küllaltki energia ja toitaineterikas ning oli mõeldud galeeride sõudjatele. Arvestades asjaolu, et laevastikud käisid ristsõdijaid toidumoonaga varustamas, arvab töö autor, et vähemalt osa sellest toidusedelist leidis tee ka Antiookia alla.

Tolleagsete allikate ja toiduhulkade puhul, on mitmeid huvitavaid aspekte. Näiteks ristsõdijate koguarvuks pakutud 300 000 inimest oleks 24 tunniga kulutanud kõik Anatoolia mageveekogud ära. Ristivägi oli vägagi tõenäoliselt reaalses elus märksa väiksem. Ajaloolane John France on teinud lihtsa, kuid ilmeka arvutuse 50 000 inimese (võitlejad+ tsiviilelement) ja 5000 hobuse päevastest vajadustest. Selle alusel läks ööpäevas vaja 50 tonni jahu, et tagada baaskaloraaž. Hobusesöödaks pakub ta sama, 50 tonni ööpäevas.¹⁴² Hoolimata sellest, et armeed olid olulised väiksemad 15-50 000 liiget, on arvestatud, et tavaoludes läks armeel 3 nädala jooksul vaja 288 400 kg toidumoonna. Siia hulka pole

¹³⁸ Housley, 2008.

¹³⁹ *Ibid.*

¹⁴⁰ *Ibid.*

¹⁴¹ R. Gertwagen. Harbours and facilities along the eastern Mediterranean sea lanes to Outremer. Pryor, J.H. (ed). Logistics of warfare in the age of the crusades, 2002, pp 95-119.

¹⁴² B. S. Bachrach. On Roman Ramparts 300-1300. Parker, G. (ed). The Cambridge History of warfare, 2005, pp 61-83.

töenäoliselt arvestatud loomasööta, mis nõudis ka oma osa. Armeedele oli kõige olulisemaks aspektiks liikumine, sest paigal püsites oleks kõik ressursid väga ruttu ammendunud.

2.3 Merelogistika

Põletavaks küsimuseks sai merelogistika ning transport ristsõdijatele talvekuudel. Bütsantslaste ja itaallaste poolt suudeti merejõududega hõivata kõik olulisemad sadamad: Tarsos, Laodikeia ja Püha Siimeon. Alexios kuulutas Laodikeia põhiliseks varustusbaasiks, kuhu pidi kogutama vein, teravili ja suur arv kariloomi, mis omakorda pärinesid viljakalt Küprosel.¹⁴³ Kuigi mereteed olid lahti ning ohtu piraatide näol polnud, oli varustajatel suuri raskusi ristiväe abistamisega. Seda eriti viljatutel talvekuudel, kui hobustele polnud võimalik sööta hankida. Piirajate valikuteks oli varustussüsteemi laiendamine või tihedama blokaadi kehtestamine, linna kiiremaks alistamiseks.¹⁴⁴ Nagu ütles Lucca Bruno, oma kirjas kodustele: „Antiookia on küll sisse piiratud, aga mitte väga edukalt.“¹⁴⁵ Otsustavaks sai Bütsantsi abi. Sellele probleemile pidi lahenduse leidma Tatikios, kes oli sõjakäigu algusest peale eurooplastele nõunikuks ja logistikuks, aga ka Alexiose agendiks, kes pidi ristiväe liidrite meelsusel silma peal hoidma.¹⁴⁶ Tatikios lahkus jaanuari lõpus piiravate vägede juurest, lubades tuua abivägesid ning vajalikke ressursse. Euroopa kroonikud kajastavad seda sündmust kui reetmiseakti ja reeturina on Tatikiost enamasti ka kujutatud. Tõde on see, et 4. märtsil, aastal 1098 saabusid Püha Siimeoni sadamasse laevad, tuues kaasa toitu, loomasööta, abivägesid ja materjale piiramise tarbeks.¹⁴⁷

Merelogistika, kuigi lääne allikate poolt mahavaikitud, omas kahtlemata väga suurt tähtsust nii Esimeses ristsõjas, ristsõdijate riikides kui ka järgnevates ristsõdades.¹⁴⁸ Olulist rolli mängisid nii Lääne-Euroopa kui ka Bütsantsi päritolu laevad. Eelkõige on mainitud bütsantslasi kui teistele laevastikele sõjalise turbe pakkujat: Lääne-Euroopa laevadega veeti varustust ja moonat ning Bütsantsi laevad turvasid neid.¹⁴⁹ Püha Siimeoni sadam, mis asus

¹⁴³ P. Frankopan. *The First Crusade: the call from the East*, 2012.

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ Peters, 1998.

¹⁴⁶ Frankopan, 2012.

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ D. Nicolle. *Crusader warfare: Byzantium, Europe and the struggle for the Holy Land, 1050-1300 A.D.* (Volume 1), 2007.

¹⁴⁹ *Ibid.*

Antiookiast 14 km läänes, oli põhiline merelogistiline tugipunkt.¹⁵⁰ Sealt kaudu oli materjalide juurdevedu kõige lihtsam.

Bütsantsil oli olulisim laevatüüp *dromon*. See oli purjelaev, mille pardal oli 100 sõudjat, jaotatuna kahele tekile. Kõik sõudjad olid ühtlasi ka sõdurid. Ülemise teki sõudjad, olles võimalikule ohule lähemal, kandsid turviseid ja paremad relvastust, olles niiöelda merejalaväelased.¹⁵¹ Ühtlasi oli laeva vööris ka metallist seadeldis bütsantsi salarelva, „kreeka tule“ kasutamiseks. Kreeka tule ja muude heidetavate süüterelvade kasutamine tegi Bütsantsi laevastiku kuni 13. sajandini kõige tugevamaks Vahemerel.

Vähe käsitletud, ent sugugi mitteoluline, oli terve esimese ristsõja õnnestumisel mereline toetus. Merejõudude kasutamine logistilise toetuse tagamiseks oli väga levinud. Mereteed olid tihti peale ka turvalisemad kui maismaa marsruudid. Ajaloolist paralleeli tõmmates on heaks näiteks Aleksander Suure armee ja sõjakäik Anatoolias ja Süüria rannikul.¹⁵² Genova, Veneetsia, Pisa aga ka Inglise ja Bütsantsi merejõud tagasid sadamate vallutamisel ja enda käes hoidmisel piirajatele vajaliku ressursidevoo.¹⁵³ Põhiliseks merelogistiliseks sõlmpunktiks oli Küprose saar.¹⁵⁴ Ilma merelogistilise toetuseta poleks ritsisõdijad tõenäoliselt olnud võimelised hoidma linna nii pikalt piiramisrõngas ja olema ka võimelised lööma välilahinguid.¹⁵⁵

Lisaks materiaalsele toetusele tagas laevaliiklus ka sidepidamise.¹⁵⁶ Eelduseks efektiivsele tegutsemisele Vahemeres, oli Fatimiidide Egiptuse neutraliteet. Vastasel korral poleks ei Bütsantsi ega Euroopa merejõud saanud antud regioonis tegutseda ega sadamaid kontrollida.

Laevade suurimaks takistuseks oli magevesi ja selle ressurside täiendamine. Seda eeldas samuti „sõbralik“ sadamate või peatuskohtade olemasolu. Arvamus, et Vahemeres tegutsesid ja domineerisid galeerid, oli ekslik.¹⁵⁷ Esimese ristsõja perioodil, kui mereline logistika oli maismaa sõjakäigu õnnatumiseks elulise tähtsusega, kujunes peamiseks „tööloomaks“

¹⁵⁰ Gertwagen, 2002, pp 95-119.

¹⁵¹ Bachrach, 2005, pp 61-83.

¹⁵² Engels, 1980.

¹⁵³ Purton, 2010.

¹⁵⁴ *Ibid.*

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ France, 1996.

¹⁵⁷ C. D. Stanton. *Medieval maritime warfare*, 2015.

transpordilaev.¹⁵⁸ Veolaevad, mida on allikates tihti mainitud ka nimega *naves* („laev“ lad k), varieerusid oma suuruselt ja tüübilt üsna palju. Kõige lihtsamaks ja algelisemaks aluseks oli ühe või kahemastiline ja ühetekiline rannikulaev. Mõõtudeks 15x5 meetrit, kandevõimeks 35 tonni.¹⁵⁹ Tõenäoliselt sellised laevad teenindasid ka Esimest ristsõda. Kõige väärtuslikumaks veolaeva tüübiks olid kindlasti laevad, mis olid disainitud hobuste transportimiseks.¹⁶⁰ Hobuste olemasolu tagas maismaaoperatsioonide jaoks vajaliku mobiilsuse ning ka logistilise selgroo. Ilma hobusteta poleks Esimese ristsõja edu mõeldav olnud.¹⁶¹ Hobuste veoks kasutati madala süvisega aerudega laevasid, millega oli võimalik randuda ilma sadamata ning laadida hobused maha allalastava maabumissilla kaudu. Hobuselaevade kandevõime varieerus, alates 12 hobusest kuni 40ni.¹⁶²

Antiookiale kõige lähedamal asuvasse sadamasse – linnast 16 kilomeetri kaugusel Orontese jõe suudmes olevasse Püha Siimeoni sadamasse saabusid 1098. aasta 17. novembril paavsti saadetud Genova laevnikud 13 galeeri ja *sandanum'i* või *chelandion'iga* (kaubalaevad).¹⁶³ Genovalased ei toonud ainult proviant, vaid ka 600 võitlejat ja 25 ratsanikku, piiramiseks hädavajalikke materjale – puitu välikindlustuse rajamiseks – ning meistrimehi ehk sõjaväeinseneri.¹⁶⁴ Inglise laevastik koos Pisa ja Veneetsia laevadega saabusid Püha Siimeoni 1097. aasta märtsis, tuues samuti hädavajalikku toidumoonat, kuid tagantjärele on genovalaste osatähtsust hinnatud kõige suuremaks.¹⁶⁵ Veneetsia, Genova ja Pisa olid väga huvitatud tegevusest Vahemere idaosas, sest vastutasuks nende toetusele ristsõdijatele, said värskelt vallutatud aladel Süürias ja Palestiinas kauplemisõigused, kaubanduspinnad ja – privileegid.¹⁶⁶

¹⁵⁸ *Ibid.*

¹⁵⁹ J. E. Dotson. Ship types and fleet composition at Genoa and Venice in the early thirteenth century. (ed.). Pryor, J.H., Logistics of warfare in the age of the crusades 2002, pp 63-77.

¹⁶⁰ Stanton, 2015.

¹⁶¹ *Ibid.*

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ *Ibid*; Asbridge, 2005.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ Dotson, 2002, pp 63-77.

2.4 Luuretegevus

Igas sõjalises operatsioonis, olgu seda planeerides või selle kestel, on väga oluliseks informatsioon. Luuramine on taktikaline tegevus, millega tegelevad relvajõudude liikmed vaenlase territooriumil, tavaliselt armee põhijõududest eespool. Spionaaž hõlmab tavaliselt tsiviilisikuid/mittesõjaväelasi, kes tegutsevad vaenlase tagalas või infiltreerununa vaenlase relvajõududes. Luurest ja luurajatest oli juttu ka mitmes allikas, mis käsitlesid ristsõdu, täpsemalt Esimest ristsõda.¹⁶⁷

Kuigi ajaloolased on kindlad, et luurega tegeleti, siis on teema vähe käsitlust leidnud. Kõige olulisemad informatsiooniallikad on tolleaegsed kroonikud. Täpsemalt isikud, kes võtsid ise vahetult sõjategevusest osa: *Gesta Francorum* anonüümne autor, Aguilersi Raymond, Chartresi Fulcher ja Peter Tudebode. Tekib küsimusi ja kahtlusi, kas autorid jätsid asjad kirja panemata, kuna spetsiifilist luuretegevust ja informatsiooni kogumist ei peetud vajalikuks, või peeti seda iseenesestmõistetavaks.

Esimesed viited luurele tulevad *Gesta Francorum*ist, kus räägitakse kuidas ristsõdijate saabumisel Keisri maadele olla Bohemundi juurde läkitatud ametnik, keda kutsuti nimetusega *kyriopalatios*, „Eesmärgiga juhtida ristsõdijad ohutult läbi keisri maade“.¹⁶⁸ Anna Komnenius mainib, kuidas Alexios kutsus ristsõdijad enda juurde, et anda neile „hüva nõu“ türki sõjapidamise eripärade teemal. Informatsioon hõlmas teadmisi ja kogemusi, mida bütsantslased olid kokkupuudetes türklastega ülestähendanud. Näiteks, milline on lahingurivistus, kuidas tehakse varitsusi; soovitati ka mitte hakata põgenevaid ratsanikke jälitama, viidates nn Partia manöövri¹⁶⁹ ohule. Olles juba Anatoolias, on *Gesta Francorum*is mainitud, kuidas Iconiumi elanikud soovitasid varuda vett loomanahkadest tehtud anumatesse, sest edasisel rännakul olla veevarud kesised.¹⁷⁰

Mainitud oli ka valeinformatsiooni levitajaid. Näiteks mainis Robert the Monk *delator nugarum'i* nimelist tegelast, kes on tõlkes „kuulujuttude levitaja“, ja juhtis Bohemundi õigelt

¹⁶⁷ S. B. Edgington. *Crusading and warfare in the middle ages*, (ed.s) John, S., Morton, N. *Espionage and military intelligence*, 2014, pp 77-86.

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ Partia manööver. Allikas: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/Parthian> (24.05.2016).

¹⁷⁰ Edgington, 2014 pp 77-86; Peters (*Gesta Francorum*), 1998.

rajalt kõrvale.¹⁷¹ Mis puudutas ladinlaste enda poolt rakendatud luurajaid, siis mainiti neid esmalt *Gesta Francorum*, kus kirjeldati, kuidas „kaks päeva pärast Iconiumist lahkumist, asusid nad liikuma meie ees“.¹⁷² Kuna luurajate tähistamiseks kasutati terminit *nostris cursores*, siis eeldati, et tegemist oli regulaarvägedest teenivate meestega, mitte kohalike teejuhtidega.¹⁷³ *Fulcher of chartres* kasutas luurajate nimetamisel terminit *speculatores*, türgi luurajate puhul *praecursores*.¹⁷⁴ *Gesta Francorum*ist pärineb lause, kuidas „luurajad (*cursores*), kes liikusid alati meie ees, nägid suurt arvu türklasi, kes kiirustasid Antiookiale appi“.¹⁷⁵ Sellest infost võis järeldada, et luurajaid oli ka türklastel ning info liikus küllaltki kiiresti, eriti silmas pidades ettevalmistusi, mida Antiookia kaitsmiseks tehti.

Antiookia piiramise ajal selgus spionaaži ja topeltagentide element. Mainiti, kuidas kohalikud Süüria ja Armeenia päritolu kristlasi ei saanud enam usaldada. Linnas elavad kristlased tulid laagrisse ennast kollaborantideks pakkuma või lihtsalt kaupa tegema, aga öösel liikusid linna tagasi ja kandsid ette kõigest, mida kuulsid või nägid. Samas on mainitud ka asjaolu, kuidas nende naised ja lapsed jäid linna maha, seega võisid Süüria/Armeenia päritolu kristlaste motiivid olla pigem hädasunnil kuivõrd omakasu eesmärkidel.¹⁷⁶

Ladina kroonikud tähistasid luurajat huvitavalt: kui oli tegemist enda leeriga, siis mainiti luurajaid või sõnumitoojaid, vaenlaste informatsiooni kogujate puhul kasutati peaaegu alati sõna „nuhk“. Huvitav erisus oli ka rüütlite ja tavasõdurite mainimisel: rüütlid tegelesid luuramise või informatsiooni kogumisega (*reconnoitre*), aga jalamehed tegelesid „maa kuulamisega“.¹⁷⁷

Kuna informatsiooni kogumisel oli tähtis kiirus ja mobiilsus, siis on mõisteta, miks hobustega varustatud element tundub olevat paremas valguses. Korduvalt on mainitud türgipoolsete vägede äkkrünnakuid ja varitsusi.¹⁷⁸ Ka see tähendas tõenäoliselt luuretegevusele ja varjatud/mittekonventsionaalsele sõjapidamisele orienteeritud üksuste olemasolu vaenlase poolel.¹⁷⁹ Nn Järvelahingu kirjelduses mainiti, kuidas Bohemund saatis

¹⁷¹ Peters (*Gesta Francorum*), 1998.

¹⁷² *Ibid.*

¹⁷³ *Ibid.*

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ *Ibid.*

¹⁷⁶ Edgington 2014, lk 77-86.

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Ibid.*; Peters (*Gesta Francorum*), 1998.

¹⁷⁹ *Ibid.*

exploratores´id, „ette, selgitamaks välja türgi üksuste arvu, kus naid paiknesid ning milleks valmistusid“. Ühtlasi mainitakse ka luurajate poolt teostatavat „kohalike inimeste küsitlemist, vaenlase asukoha suhtes“, millest võiks järeldada, et ristiväe luurajad suutsid kohalikega suhelda.

On tõenäoline, et luurajate hulgas võis olla Lõuna-Itaalia päritolu kreeka ja araabia keele tõlke. Kõige paremini tundub selguvat luurajate/agentide töö esindatud Antiookia piiramisel kahes etapis¹⁸⁰: 1) Bohemundi kontaktid Firuz´i nimelise reeturiga; 2) läbirääkimistel Kerboghaga, kui Eremit Peetrusele saadetakse kaasa Herluin´i nimeline tõlk. Gesta autori sõnutsi olla Firuz suhelnud Bohemundi/tema esindajatega kreeka keeles. Sellest võis järeldada, et Bohemundi kaaskonnas olid kreeka keele kõnelejad, keda võis usaldada sellisteks salajasteks ülesanneteks.¹⁸¹ Kindlasti poleks taolist ettevõtmist Bütsantsi päritolu asjaajajad heaks kiitnud. Kuigi pole teada, kuidas kontakt Firuz´iga saavutati, võib arvata, et selliseid inimesi leidis Antiookias teisigi. Langes ju linn türklastele samamoodi reetmise kaudu. 14 aastat varem, Antiookia teise vallutamise ajal pakuti armeenia või kreeka noormeestele staatust, teenijaid ja naisi reetmise eest.

1098. aastal, Bohemundi rünnaku öösel, olla keegi luuraja, *excubator*, lähenenud tornile, milles eest Firuz vastutas ning pidi ootama õiget signaali. Kokkulepitud märgiks oli tornist kivi alla kukutamise: üks kivi tähendas ohtu, kaks kivi, et kõik on korras ja võib rünnata. Kuna operatsioon toimus ööpimeduses, siis pidid Firuz teadma ka lähenevat luurajat, kellele üldse märku anda.¹⁸² Selle kõige põhjal on järeldatud, et Taranto Bohemundil, oli sõjakäigu algusest peale kaasas tõlkide, spioonide ja luurajate seltkond. Vägagi tõenäoliselt oli Firuz´i laadse mehe „leidmine“ mitte õnn, vaid luurajate töö vili, kes otsisid kontakte kohaliku elanikkonna hulgas ning suutsid võimalikud reeturid välja selgitada.¹⁸³ Paraku ei mainita luuretegevust ristiväe hulgas ilma Bohemondita. On korduvaid mainimisi, kuidas rüütliid saadeti luuret tegema või vägi sattus ootamatu vaenlase rünnaku alla. Ka ei mainita luuretegevust pärast armeed edasiliikumist Antiookiast, Teadupoolest jäi Bohemond Antiookiast valitsema.

¹⁸⁰ Edgington, 2014, pp 77-86.

¹⁸¹ *Ibid.*

¹⁸² *Ibid.*

¹⁸³ *Ibid.*

Esimese Ristisõja perioodil kogusid armeed informatsiooni mitmel erineval moel. Tõenäoliselt oli Bohemond ainus ristiväe juhtidest, kes kasutas elukutselisi luurajaid ja agente.¹⁸⁴ Teised väejuhid kasutasid amatööre, tavaliselt rüütleid või muid ratsanike teatud laadi eelluure või kiirema vaatluse tegemiseks. Rüütlite suureks miinuseks oli ka see, et nende puhul poleks infiltrerumine või pikemat aega vaenlase alal tegutsemine võimalik olnud, sest nad eristusid ülejäänud keskkonnast. Küll aga oleks vangilangemise korral neile osaks saanud auväärne kohtlemine.¹⁸⁵ Ühtlasi kasutas ristisõdijate armee hulgaliselt ka kohalikelt inimestelt vahetu kontakti teel saadavat informatsiooni, alates teoludest ja veevõtu kohtadest, kuni linnade ja kindluste detailide, ja elanike meelsuseni.

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ *Ibid.*

KOKKUVÕTE

Antiookia piiramine vältas 9 kuud. Selle aja jooksul oli vaja piirajatel kehtestada linna ümber efektiivne blokaad, vältimaks ressursside sissevedu ja kiirendamiseks linna kapituleerumist. Lisaks oli vaja kindlustada enda võitlejate julgeolek. Paraku ei olnud juba nii lihtsa operatsiooni teostamine lihtne, sest ümbritsev maastik oli ebasoosiv, ristsõdijate arv ei olnud piisav niivõrd suure perimeetriga linna täielikuks ümbritsemiseks. Täieliku ümbritsemise teostamisel oleks ähvardanud liiga pikaks venitatud väeliini õhukeseks jäämine. Täpsemalt võitlejad oleksid võimalike kallaletungide korral olnud liiga hõredalt paigutatud, jäädes kontsentreeritud rünnakute suhtes kaitsetuks. Selline olukord oleks võimaldanud antiooklastel piiramisrõngas murda. Ristsõdijatel õnnestus siiski ennast sisse seada ning tagada suhteliselt edukas piiramisrõngas, mida ajapikku tõhustati.

Kõige teravamaks probleemiks oli toidupuudus ning aktiivne ja sporaadiline vaenutegevus. Toidukitsikust lahendati nii furaaži ja kauplemise kui ka küttimise ja korilusega. Täiendavaks abinõuks oli Püha Siimeoni sadama hõivamine ja merelogistilise baasi rajamine. Paraku ei saanud sellele oluliselt toetuda, sest mägisel teekonnal sadamast Antiookiasse, sattusid karavanid pahatihti varitsuste ohvriks. Toidupuudusest tingitud survet kohalikule keskkonnale aitas leevendada piirajate majutamine ümbritsevasse asulatesse. Linnast väljakippuvate vägede läbimurde katsed suudeti pidurdada välikindlustuste rajamisega suuremate linnavärvate juurde. Toidu- ja loomasöödaotsingutel salgad sattusid korduvalt rünnakute alla, aga nendele pandi lõpp Bohemundi poolt juhitud karistusekspeditsiooniga Harimi kindluse garnisoni vastu. Ühtlasi aitas ristsõdijate kohalolek ning nende edukas suurendada kohalike okupeeritud rahvaste nagu armeenlaste aktiivsust, mis kulmineerus Harimi kindluse vallutamisega.

Ristiväe julgeoleku ja sõjakäigu jätkamise garantiiks oli sõjaline edu. Sellest annavad kinnitust võidud kolmes suures lahingus, milleks olid niinimetatud Furaažilahing, Järvelahing ja lahing Antiookia pärast. Ristsõdijate juhid ilmutasid kiiret õppimis- ja kohanemisvõimet uue vaenlasega võitlemisel. Ristsõdijad polnud oma vaenlastest üle mitte niivõrd tehniliselt kui võrd kohanesid uute oludega ja säilitasid lahingus parema distsipliini kui nende vastased. Edu lahinguväljal tagas ka kommunikatsiooniliinide säilimise.

Mainimata ei saa jätta ka mittesõjalist, ent ometi niivõrd strateegilist tähtsust omanud elementi nagu luure ja spionaaž. Taranto Bohemundi armees olid kaasas nii agendid kui ka luurajad, lahinguväljal ja ümbritseva elanikkonna seas informatsiooni kogumiseks. Arvestades linna reetnud Firuzi nimelise mehega kontakteerumist, võib arvata, et Bohemundi käsutuses agente oli arvukalt ning nad suutsid luua efektiivse informatsiooni kogumise võrgu. Luure efektiivsusest annab märku ka Kerbogha armee lähenemise fikseerimine ning Antiookia ristsõdijate kätte langemise kiire organiseerumine Bohemundi poolt.

Kuigi sekundaarkirjanduse näol on olemas informatsioon erinevate aineliste vajaduse kohta, siis ei leidnud töö autor andmeid ellujäämiseks vajalike koguste hankimise kohta. Korduvalt on mainitud, et leiti või korjati suur kogus teatud toiduaineid või loomasööta, aga puudub informatsioon kas seda oli piisavalt. Kui palju oli ristiväel vaja realselt paastuda või nälgida ning kui palju tõenäoline toitainetepuudus mõjutas võitlejate ja lahinguratsude võitlusvõimet. Kuigi ajaloolased on jõudnud tõdemuseni, et keskaegsed kroonikud üritasid merelogistilise toetuse osakaalu vähendada, mainides seda vaid põgusalt, siis ei leidnud töö autor ka ammendavaid vastuseid arvuliste väärtuste kohta, mida suudeti ristsõdijatele tarnida ja mida mitte.

KASUTATUD KIRJANDUS

Publitseeritud allikas

Peters, E. (ed). *Gesta Francorum et aliorum Hierosolimitanorum. The chronicle of Fulcher of Chartres. The chronicle of Raymond of Aguilers. The chronicle of Peter Tudebode. The First Crusade: the chronicle of Fulcher of Chartres and other source materials. Second Edition.* Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1998.

Sekundaarkirjandus

Asbridge, T. *The First Crusade: a new history.* London: Free Press, 2005.

Bachrach, B. S. *Crusader Logistics: from victory at Nicae to resupply at Dorylaion.* Pryor, J. H. (ed). *Logistics of Warfare in the Age of the Crusades.* Aldershot, England; Burlington, VT: Ashgate Publishing, 2002, pp 43-63.

Bachrach, B. S. *On Roman Ramparts 300-1300.* Parker, G. (ed). *The Cambridge History of warfare.* Cambridge: Cambridge University Press, 2005, pp 61-83.

Bradbury, J. *The medieval siege.* Woodbridge: Boydell Press, 1998.

Creveld, M. *Supplying war: logistics from Wallenstein to Patton.* Cambridge: Cambridge University Press, 1980.

Dotson, J.E., *Ship types and fleet composition at Genoa and Venice in the early thirteenth century.* Pryor, J.H. (ed). *Logistics of warfare in the age of the crusades.* Aldershot, England; Burlington, VT: Ashgate Publishing, 2002, pp 63-77.

Edgington, S.B. *Espionage and military intelligence.* John, S., Morton, N. (eds). *Crusading and warfare in the middle ages.* Farnham, Burlington: Ashgate Publications, 2014, pp 77-86.

Engels, D. W. *Alexander the Great and the logistics of the Macedonian army.* Berkeley: University of California Press, 1980.

France, J. *Victory in the east: a military history of the First Crusade.* Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

France, J. Battle of Antioch. DeVries, K., Dickie, I., Dougherty, M. J., Jestice, P. G., Jorgensen, C., Pavkovic, M. F. (eds). *Battles of the crusades 1097-1444: from Dorylaeum to Varna*. Stroud: Spellmount, 2007, pp 29-33.

France, J. *The revival of Latin Christendom and the Crusades in the East*. Bennett, M. (ed). *The medieval world at war*. London: Thames & Hudson, 2009, pp 84-111.

Frankopan, P. *The First Crusade: the call from the East*. London: Bodley Head, 2012.

French, M. *Invention and evolution. Design in nature and engineering*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press, 1944.

Gertwagen, Ruthy. *Harbours and facilities along the eastern Mediterranean sea lanes to Outremer*. Pryor, J.H. (ed). *Logistics of warfare in the age of the crusades*. Aldershot, England; Burlington, VT: Ashgate Publishing, 2002, pp 95-119.

Gillmor, C. M. *Horses*. Rogers, C. J. (ed). *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military technology*, volume 2. New York: Oxford University Press, 2010, pp 271-274.

Housley, N. *Fighting for the cross: crusading to the Holy Land*. New Haven, London: Yale University Press, 2008.

Kaegi, W. E. *Byzantine logistics: problems and perspectives*. Haldon, J. (ed). *Byzantine warfare*. Aldershot, Burlington: Ashgate Publishing, 2007, pp 389-407.

Marvin, L. W. *Logistics and transportation*. Rogers, C. J. (ed). *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military technology*, volume 2. New York: Oxford University Press, 2010, pp 513-517.

Mitchell, P. D. *Medicine*. Rogers, C. J. (ed). *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military technology*, volume 2. New York: Oxford University Press, 2010, pp 585-589.

Morton, N. *The Teutonic Knights in the Holy Land 1190-1291*. Woodbridge: Boydell Press, 2009.

Nicolle, D. *Crusader warfare: Byzantium, Europe and the struggle for the Holy Land, 1050-1300 A.D. (Volume 1)*. London, New York: Hambledon Continuum, 2007.

Purton, P. F. A history of the early medieval siege. Woodbridge, Rochester: Boydell Press, 2009.

Riley-Smith, J. The First Crusade and the idea of crusading. London, New York: Continuum, 2003.

Riley-Smith, J. The Crusades: a history. Second edition. London, New York: Continuum, 2010.

Stanton, C. D. Medieval maritime warfare. Barnsley: Pen & Sword Maritime, 2015.

Sweetenham, C. (ed). Robert the Monk's history of the First Crusade: Historia iherosolimitana. Aldershot: Ashgate, 2006.

Tyerman, C. Jumala Sõda. Ristisõdade uus ajalugu. Tallinn: Varrak, 2010.

Cowan, R. Cataphracts and Siegecraft: Adapting to the Enemy in the Sassanid Wars. Allikas: https://www.academia.edu/6339742/Cataphracts_and_Siegecraft_Adapting_to_the_Enemy_in_the_Sassanid_Wars (15.05.2016).

Hauberk. Allikas: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/hauberk> (24.05.2016).

Medieval Sourcebook: Urban II (1088-1099): Speech at Council of Clermont, 1095, Five versions of the Speech. Allikas: <http://legacy.fordham.edu/halsall/source/urban2-5vers.asp#Fulcher> (19.05.2016).

Partia manööver. Allikas: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/Parthian> (24.05.2016).

SUMMARY

Siege of Antioch in 1097-1098: how did the crusaders maintain their fighting capability in field conditions

Siege of Antioch was the most difficult and challenging military operation during the First Crusade. It prolonged 9 months during which crusaders had to fend off three armies and several sorties from the besieged City garrison. Despite major enemy activity, crusaders also had to fight with extreme climatic conditions, ranging from extreme heat and arid conditions to cold and wet weather. In addition to that, contemporary logistic solutions couldn't manage long field operations, especially in unusual conditions. In that work, author tried to find answers to question, how did european forces manage to cope with such odds and still come out of the conflict succesful.

It seemed important to enlighten the background of medieval military logistic systems. Medieval military logistics were really primitiive, relying mostly on forage and plunder. If that was not possible, caravans and water based support was organised. If neither was possible, military campaigns, especially sieges could not last over few months. As for transportation, ones feet or carts pulled by animals were used. Where the roads where bad, pack animals had to carry the supplies on their backs. Field camps where mostly unorganised or troops where acommodated to local households. What concerns the medical help, it turned out that medical treatment was quite good provided the patient had sufficient funds.

The Siege itself began in autumn with plenty of supplies but winter months made crusaders life hard. The princes tried to solve problems with sending out foraging parties and dividing forces, mostly the nobles, in nearby towns, to decrease the food shortage problem in siege camp. Also they tried to solve problems with naval logistics provided by Italian city states and Byzantine forces. However these solutions seemed to be insufficient because people and horses still died. Biggest problem for bringing supplies via ground or naval route was turkish guerilla warfare. Seljuk turks, understanding the food shortage and lack of horses problem, pressed with their attacks on food caravans and aimed in contacts at crusader horses. In last

stages of the siege, crusaders were said to wield only 200 horses. Compared to possible 5000 warhorses only in the initial stages of campaign, that was catastrophic. Still, with bits and pieces from different sources. As the pressure went harder, crusaders managed to find a quick solution by capturing the city by traitor. Later, after grand reinforcement army arrived, crusaders managed to repel and rout it. Although contemporary sources declared success at Antioch as a miracle, it was more like survival of the fittest. That also leads to the discussion, whether crusaders were superior to their enemies by technology or tactically. It seems that the latter prevails.

What can't go unmentioned, is crusaders intelligence and espionage. It is stated during the preparation phase of the war, that Bohemund prepared himself well, hinting that he could have mustered interpreters, spies, scouts and other specialists for gathering information and exploiting enemies weaknesses before meeting them on the field.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Norman Ploom (sünnikuupäev: 03.01.1992),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

bakalaureusetöö „**Antiookia piiramine ehk kuidas säilitati piiravate vägede võitlusvõime välilahingu tingimustes Esimeses ristsõjas, aastatel 1097-1098**“,

mille juhendaja on professor Anti Selart

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 25.05.2016

(allkiri)